

NIHAT GENÇ'İN KİŞİLİĞİNDE VE KİTAPLARINDA TRABZON

Salim ÇONOĞLU*

Özet

Mekân insanların ürünü olduğu kadar insanlar da mekânın ürünüdür aslında. Kültürel bir varlık olarak insanı değerlendiren sosyal bilimciler, mekânın kültür ve insan üzerindeki izlerini araştırmakta önemli sonuçlara vardılar. İnsanın doğup büyüdüğü yerin onun bütün hayatında etkili olduğu, bu sonuçların en önemlisidir. Nostalji, daussıla, yeniden yaratma gibi farklı derecelerde karşımıza çıkan mekânın sanatsal eserlere de kaynaklık etmesi doğaldır. Buradan hareketle bu makalede de, Trabzon'da doğan ve ilk gençlik yıllarını burada geçiren Nihat Genç'in eserlerinde ve kişiliğinde mekânın izlerini incelenmeye çalışılacaktır. Yazarın eserlerinde Trabzon ve Karadeniz, doğasıyla, tarihiyle ve bütün yaşama biçimiyle kendisini göstermektedir.

İncelemenin sonucunda yazarın, bu mekânlar aracılığıyla bir taraftan geçmiş ve bugünü anlamlandırırken, diğer taraftan da içinde yaşadığı toplumun sesini ve yaratıcı gücünü bugüne taşıyarak, gelecekteki yaradışları için gerekli olan malzemeyi oradan topladığı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nihat Genç, mekân, Karadeniz, Trabzon

GİRİŞ

SILASI YİTMEMİŞ GURBET

İnsanla mekân arasında -her ikisinin de varoluşu ifade etmesi bağlamında- bir ilişki olduğu bilinmektedir. Doğduğumuz, hayatımızı geçirdiğimiz şehirlerle/mekânlar hayatın içerisinde bütün tecrübelerimizi, duygularımızı, düşüncelerimizi olgunlaştırır ve bizi hayatın karşısında dirençli bir hale getirir. Belki de bu anlamlı ilişkiden dolayı, insanlar önce şehirleri kurarlar ve daha sonra ruhlarını, kurdukları ve artık içinde yaşayacakları bu şehirlere ve mekânlara üflerler. İnsanların yaşadıkları şehir/mekânla aralarında kurduğu yakınlığın en önemli sebeplerinden birisi de budur: "Bu yüzden hayatımızın her evresinde mekânın bir anlamda zamanlaşarak ruhumuza üflediği devamlılık vardır. Diğer taraftan, orijinalin ve

*Yard. Doç. Dr. Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi

sonsuz yenilenenin ne olduğu mekânların hafızasında canlı olarak durmaktadır.”¹ Bu bağlamda içinde yaşadığımız dünyayı anlamlandıran genelde şehirlerin ve özelde mekânların sadece ahşap veya taş binalardan meydana geldiğini düşünmek doğru değildir. İçinde yaşadığımız, soluk alıp verdiğimiz mekânlar, bizi koruma ve kollama görevlerinin yanı sıra aynı zamanda kültürel ve toplumsal anlamda tüm kazanımlarımıza bir barınak ve sığınak olma görevi de üstlenirler. Bu mekânlar, üzerinde yaşadığımız toprakların tarihine bizden önce tanıklık etmiş ve bu tanıklığı bizden sonra da sürdürmeye devam edecek, yalnızca anılarımızın değil, unuttuklarımızın da içinde barındığı birer hafıza mekânlarıdır.

Mekân insanların ürünü olduğu kadar insanlar da mekânın ürünüdür aslında. Kültürel bir varlık olarak insanı değerlendiren sosyal bilimciler, mekânın kültür ve insan üzerindeki izlerini araştırmakta önemli sonuçlara vardılar. İnsanın doğup büyüdüğü yerin onun bütün hayatında etkili olduğu, bu sonuçların en önemlisidir. Nostalji, daussıla, yeniden yaratma gibi farklı derecelerde karşımıza çıkan mekânın sanatsal eserlere de kaynaklık etmesi doğaldır. Buradan hareketle bu makalede de, Trabzon’da doğan ve ilk gençlik yıllarını burada geçiren Nihat Genç’in eserlerinde ve kişiliğinde mekânın izlerini incelenmeye çalışılacaktır. Yazarın eserlerinde Trabzon ve Karadeniz, doğasıyla, tarihiyle ve bütün yaşama biçimiyle kendisini göstermektedir.

İncelemenin sonucunda yazarın, bu mekânlar aracılığıyla bir taraftan geçmiş ve bugünü anlamlandırırken, diğer taraftan da içinde yaşadığı toplumun sesini ve yaratıcı gücünü bugüne taşıyarak, gelecekteki yaradışları için gerekli olan malzemeyi oradan topladığı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

DIŞARIDAKİ İÇERİDELİK: TRABZON ve GURBET

Gurbette olma, dışarıda garip kalmaktır. Bir anlamda içinde yaşamaya çalışılan şehirde/toplumda sürekli olarak öteki olarak boy göstermektir. Gurbette olma aynı zamanda yalnızlığı da getirir beraberinde. Ancak kimi zaman gurbet, yalnızlık duygusunu doğurduğu gibi kimi zaman da yalnızlık gurbet duygusuna zemin hazırlar. Bu bağlamda gurbet ve gurbetin besleyip çoğalttığı yalnızlık farklı farklı tezahür edebilir kişilerde: Sevdiklerinden ayrı olma, içinde yaşadığı topluma küsme, kalabalıklara tutunamama, memleketten ayrı olma vb.

Bu açıdan bakıldığında büyük şehrin insanı boğan gündelik yaşamında ve kalabalıklar içinde kendisini yalnız hisseden yazarın, varlığını sürekli içeride yani Trabzon’da aradığını söylemek doğru olur. Nihat Genç’in eserleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde Trabzon’dan ve Karadeniz’den ayrı geçirdiği günleri soğuk ve ürpertici olarak algıladığını ve algılattığını söyleyebiliriz. Büyük kentin kalabalıkları ve Trabzon’un dinginliği sürekli bir tezat olarak karşısına çıkar okuyucunun. Yazar, bu tezat arasındaki gel gitleriyle bir anlamda varlığını sıcaklığın yani memleketin içinde arar. Sıcak Trabzon’dur. Gurbet ise her zaman soğuk, korkutucu ve ürperticidir. Elbette memleketinden uzak olmak, taşradan gelecek

¹ Narlı, Mehmet, “Mekansız Şiir”, *Hece Dergisi*, Ankara, 2006, s.24.

büyük şehrin içinde yaşamaya çalışmak, hasretli bir kişi için dayanılması güç bir durumdur. Yazar, bu durumu şöyle ifade eder:

“Bir otobüsle ilk yolculuğum. En ön sıradaydım. Ve gidiyordum. Böyleydi galiba. Yollar sana geliyor, sen yollara gidiyorsun. Düşlerin gözlerinle pencereden dışarı uçuyor...”

Pencereden dışarı tarlalar, tarlaların üstünde tepeler, tepelerin üstünde ağaçlar, ağaçlarda çırpınan binlerce kuş. Onlar nereye gidiyor? Sanki dostlarıymış gibiler. Sanki seni, hep bizi bekliyormuş gibiler. Diyorsun ki gitsem de öpsem onları. Bir masal yazıyordum farkında olmadan, diyorsun ki gitsem de öpsem oraya. Hadi şimdi de gözlerini kapatıver. Yollar içerde bir yerde devam etsin. Hindistan'a doğru mu? Bitmeyen bir sahra yolu. Yok yok. Sen Karadeniz'den başka, hiçbir yolu sevmezsin.”²

Rüzgâr isimli yazısında ise:

“Birdenbire gecekondü içinde kayboldum. Aylardır bu kentteyim. Rüzgar, yağmur yok artık. Deli, karanlık bir soğuk, uzayan ışıklar, kaçacak hiçbir yer yok. Su hareket etmiyor, evler, beton, beton, insanlar, otobüsler, kuyruklar, kaldırım, uzayan ışıklar, herkesin başı yerde, yurt odaları, bekar odaları, arabalar üst üste binmiş, çıldırması bir şey, aylardır rüzgar yok.....Çıldıracağım, rüzgar yok. Yumurta yiyoruz, kaçacak neresi var, toprağı nerede bu memleketin...”³ derken de aslında bu arayışların peşinde olduğunu hissettirir. Ancak bütün bu arayışların gelip dayandığı en son nokta hiçliktir. Yazar, aradığı yakınlığı ve dost sıcaklığını mekânın hesapçı kişiliklerinin oluşturduğu şehrin mekânları içerisinde bulamayacaktır. Bu mekânlarda yaşayanlar penceresiz monadlara dönüşmüş ve şehirdeki her bir obje, daire, Tanpınar'ın ifadesiyle: “Birbirinin ölüsünden dirisinden habersiz küçük bir babil olmuştur.”⁴

Yukarıdaki satırlardan da anlaşıldığı gibi gurbet sadece dışarıda olma hali değildir. Aynı zamanda, hiç hareket etmeyen nesnelere, insanların ve arabaların, kuyrukların; deli, karanlık bir soğuktan farkı yoktur. Soğuk onu nasıl ürpertiyor ve büyük kentte yalnız olduğunu hissettiriyorsa, etrafını saran canlı cansız bütün nesnelere de aynı işlevi üstlenirler. Diğer yandan bir leit motif gibi sürekli tekrar edilen rüzgâr kelimesi ve gurbette dost bir rüzgarın yokluğu da önemlidir. Çünkü rüzgâr, Karadenizde dost olduğu ve yalnızlığına ortak olduğu, Ağustos ayında ağustos sıcaklığını, fındık bahçelerinde tozu dumana karıştıran, yazarın hayallerindeki sıcaklığı dindiren eski rüzgar değildir. Yazar, yüzünde ürpertisini hissettiği rüzgarın tarlalardan, dağlardan ve canından çok sevdiği memleketi Karadeniz'den gelmiş olabileceğine ihtimal bile vermez.:

“Bu şehre girdikten sonra, çiçekler saksıda, balıklar akvaryumda, insanlar büroda ve sen de gökdelenlerin uzaylılara benzeyen sert gövdelerinde boşuna çırpınıyorsun. Sen tabiatın sahici kokusu değil misin? Kucaklarımızdan içerilerimize, soluğumuzdan taç yapraklara, dallara uzanan, bütün asumanı

² Genç, Nihat, *Diin Korkusu*, Cade Yayınları, İstanbul 2005, s.19.

³ Genç, Nihat, *Diin Korkusu*, Cade Yayınları, İstanbul 2005, s.125.

⁴ Narlı, Mehmet, *Şiir ve Mekan*, Hece Yayınları, Ankara 2007, s.24.

dinlendiren, delirten, dirilten haşarı ve yaramaz çocuğu değil misin? Nerede dizginlerini kopartıp parlayan atlar gibi Pazar yerine dalışın? Ebedi dostum değilsin artık. İtir kokularının narin ve ince sarhoşluğuyla oralara çağırıyorusun beni.”⁵

Bu yalnızlık ve gurbet duygusu yazarı kendi iç yolculuğuyla başbaşa bırakır. Rüzgâr aracılığıyla yapılan bu yolculukta gidilecek olan yer elbette Trabzon’dur:

“Boztepedeki, Mëndirekteki rüzgar! Tarihinin ve ilahi hikmetinin oradaki sırrınıla artık hayallerimde övünmene hakkın yok. Eđer adına yeniden bir tarih biçeceksek, yeniden mısır tarlalarımın belini bükevekesme, yeniden bu şehirde şapka çıkartacaksa insanlar önünde, işte bu kaldırımlarda, buralarda rüzgar ol. Sen o mezar toprağını Sülüklü’den alıp, her ezan vakti üstümüze serpen, mezar soğuğunu Karşı’dan söküp her daim ruhunuza katan rüzgar değilsin! Ben plastikleşiyorum, sen meteorolojik oyuncak oluyorsun. Oynuyorlar bizimle! Dalgalarının üstünde değil, sekiz otuz haberlerindesin. Sen yoksun. Karadenizin mart sularının derin soğukluğuunu bu gurbette her zaman ardında ve yanımda olacağını düşünerek aldanarak geldim buralara. Nerde, yatsılardan sabah ezanlarına kadar selvi ağaçlarında çıyanlar ve binbir karanlık böcekle çocukluğumun gecelerine en müthiş ürpertileri yaşattığın günler. Sen artık mayıs ayının karayemiş dallarından, uzakta geçen gemi düdüklarine kadar uzanan yolda bütün kainatımı sallayan o eski anne değilsin. Senin de salıncağın kayboluyor.”⁶

Bu satırlarda geçen ve Karadenizi anlatan/hatırlatan ifadeler yaptığı iç yolculukta onun memleketine duyduğu hasreti ve özlemi besleyen/büyüten ifadelerdir. Ve yazar yaptığı bu yolcuğu sonsuza değin nihayetlendirmeyecektir:

“Sazlıklarına girer, binlerce ney olurmuşsun binlerce ilahinle! Ama ben Karadenizliyim! Vur yalçın dağlarına bu gece bir kaç tokat.! Bir taşım daha düşsün! Kat önüne gezdir beni bulutlarını dağlarımda, bir mezar taşı, biraz daha toprağına gömülsün.”⁷

Diğer yandan metinlerde karşımıza çıkan ve yazarın sık sık kullandığı kelimeler, içindeki gurbet duygusunun yoğunluğuunu anlatmaya da yardım eder. Akşam, gece, yalçın dağlar, ıssızlık, mezar taşları vb. Ama diğer yandan bütün bu yalnızlık ve kimsesizliğine rağmen içinde sılaya dönüşün sevinçlerini de büyüttüğünü izlemek te mümkündür. Kalabalık şehirlerde kendisini hayata bağlayan ve yaşama gücü veren en önemli sebeplerden biri de budur. Belki de bir daha ele geçmeyeceğine inandığı mutluluğu Trabzon’da aramaktadır. Bu arayış sadece ferdi bir arayış da değildir. Kimi zaman yaşadığı bu duyguları tüm Karadeniz insanlarına şamil edecektir. Yazara göre Trabzon, dünya coğrafyasında en çok hemşehri turizmi yapan şehirdir ve memleket topraklarını ziyareti, kutsal bir ayın gibi yapmayı geleneklerin en büyüğü ve en değerlisi olarak görür. Ancak yapılan bu ziyaret bir yayla şenliği, köy ya da yakınların mezar ziyareti anlamına gelmez. Çünkü Karadeniz’de yetişenlerin başka dünyaları, yabancı memleketleri sevmeleri mümkün değildir ve her fırsatta önü alınmayan bir sel gibi

⁵ Genç, Nihat, *Dün Korkusu*, Cadde Yayınları, İstanbul 2005, s.126.

⁶ Genç, Nihat, *Dün Korkusu*, Cadde Yayınları, İstanbul, 2005, s.127.

⁷ Genç, Nihat, *Dün Korkusu*, Cadde Yayınları, İstanbul, 2005, s.128.

memleketlerine akar giderler. Trabzon, dünyanın dört bir tarafına yayılmış Trabzonlular için Yahudilerin ağlama duvarı işlevini görür. Ne kadar uzakta olursa olsun, gelirler ve köylerine, memleketlerine bakıp ağlayarak özlem giderirler ve para kazanmak için yine geri dönerler.

Bu duyguyu birkaç cümleyle anlatmak imkansızdır. Çünkü toprağı ziyaret insanı her duygunun önüne geçer. Her şeyini geride, büyük şehirlerde bırakıp Trabzon'a koşanların tavrını sadece özlem duygusuyla açıklamak da mümkün değildir. Burada yaşamaktan kaçanlar, bir süre sonra kanı tutuşmuş bir halde, delirmiş bir sabırsızlıkla her yıl Trabzon'a dönerek toprağını koklamak ve ona dokunmak isteyecektir. Yazara göre Karadenizlileri diğer dünyalardan ayıran en önemli özellik de budur: "Karadenizli olmak demek, işte bu şiddetli toprak bağıllığı ve sevgisi ve bu tarifsiz dinvari, aşkvari toprağına tapınma."

YENİDEN DOĞUŞUN KAYNAĞI: EVE DÖNÜŞ

İnsanların doğup büyüdüğü ve yetiştiği şehirler, onların hayatlarında ayrı bir önem taşır. Çünkü kesilen göbekler bu topraklarda gömülüdür. Daha doğrusu insanın kesilen ilk ölü parçası gömülüdür bu topraklarda.⁸ Bu bağdan gelen kuvvet, dışarıdayken bile insana içeride olma hali sağlar. Nihat Genç'in eserlerinde sık sık karşımıza çıkan eve dönüş duygusunu da bu çerçevede değerlendirmek gerekir. Yazar, kitle kültüründen kaçarak, yaşamına anlam verecek bir yere geri dönmek ve sığınmak istegindedir. Özellikle eserlerinde de dile getirdiği şehrin karmaşası ve şehrin insani değerleri yok eden kimi özelliklerinin vurgulanması onu Karadeniz'e ve Trabzon'a yönlendiren itici bir güçtür. Bir anlamda büyük şehirlerle Karadeniz arasındaki tezat ya da çelişki, onun varlığını memleketinde bulmasına sebep olmuştur. Yazara göre Trabzon, dünya coğrafyasında en çok hemşehri turizmi yapan şehirdir. Karadenizliler dünyanın neresinde olursa olsun memleket ziyaretlerini kutsal bir ayin gibi yapmayı geleneklerin en büyüğü ve en değerlisi olarak görür.

Bachelard, Mekanın Poetikası adlı eserinde: Yeni evimizde aklımıza eski evimizin anıları geldiğinde, devinimsiz çocukluğun ülkesine, çok çok eski olan o devinimsiz ülkeye gideriz. Saptamaları yaşarız, mutluluk saptamalarını. Saklanmış anıları yeniden yaşayarak kendimizi avuturuz."⁹ Der. Bu düşünce bir anlamda altın bir çağı geri dönüştür. Yeni evinde huzur bulamayan insan, huzursuzluk psikolojisiyle, içerisinde sevgiyi, saygıyı, mutlulukları saklayan çocukluk günlerine geri dönmek isteyecektir. Yazar da eserlerinde sık sık mutlu çocukluk günlerinin Trabzon'una geri dönerek avunmaya çalışacaktır:

"Daha fazla bir şey arıyor kalbim bu evde. Akşam olur, şehre duman çöker, okul dönüşü, önlüğümü çıkartıp, annemim benim için yaptırttığı tahta masaya kitaplarımı açıp, ödevimi yapıversem, birazdan ağbilerim gelecek, yemek için sofraya otursak. Bu katıksız, dünümden kopup gelen bu güzel koku, allak bullak

⁸ Kanter, Fatih, Yavuz Bülent Bakiler'in Şiirlerinde Sivas, Türklük Bilimi Araştırmaları, Sivas, 2001, s. 113-120.

⁹ Bachelard, Gaston, *Mekanın Poetikası*, (Çev:Aykut DERMAN). İstanbul: Kesit Yayıncılık, s.36.

ediyor beni, yaklaşıyorum kapıya, içeride annem hala patates kızartıyor! İnsan yaşlandıkça, çocukluğu başka bir yatak, başka bir kucak gibi açılıyor önünde!”¹⁰

Veya: “Şu, bütün hayata kuvvet veren. Tüm ormanı kucaklayan, şu arkası karanlık ağaçların yanına, usulca girebilsem. Şu zırva dünyadan kurtulup, karanlıklara gömülü köyün ardındaki ormanların içine...Kuşlar geliyor, “o dünyanın en güzel ağbisi, işte bak okuttu seni, öğretti sana, soylu bir mesleğin oldu, sakın ağlama” Başka bir serinliği var ağaçların, çiğ damlaları başka, kurumuş kuş tüyleri başka, yabancı olmadığı bir yer. Geniş bir düzlük saklıyor içinde.”¹¹

Bir bayram arifesinde de, parasızlıktan babasının mezarına bile gidemeyişinin duyduğu üzüntüyle Trabzon’u hatırlayacaktır:”Ertesi gün bayram. Şimdi Trabzon Kisarna’da yemyeşil çimenler, karayemişler, uzun incecik bir yağmur.”¹²

Yazarın bu hatırlayışları bir anlamda modern hayatın yarattığı bir takım sıkıntılardan, geçmişe ait şeylerin hatırlanmasıyla, mekanların kazanılmış şeyleri koruyan ve bunları sürekli kılan özelliğine de geri dönmeye vesiledir.

TRABZON’UN ve KARADENİZ’İN KELİMEDE KALAN HAYALİ

Nihat Genç’in eserlerinde kimi zaman geride kalan kimi zaman da hatıralarda yaşatılmaya çalışılan Trabzon ve Karadeniz, dönüş izlekleri olarak tabir edilen bir takım kavram ve kelimelerle yeniden halde tasarlanır. Bu temel izlekler, Korkmaz’ın ifadesiyle, sistematik bir şekilde tahrip edilen bellek mekanlarının kaos öncesi ve sonrası ‘düzen/huzur/kozmos’ durumuna gönderme yapan unsurlardır.¹³ Bir bayram arifesinde babasının mezarını senelerdir ve parasızlık yüzünden ziyaret edemediğini söyleyen yazar, içinde bulunduğu bu sıkıntılı durumdan Trabzon’u düşünerek kurtulmaya çalışacaktır:

“Sekiz-on yıl babamın mezarına hiç gidemedim, parasızlık. Ertesi gün arefe. Neye baksam babama, toprağıma vefasızlığın utancından yüzüm.....

Ertesi gün bayram. Şimdi Trabzon’da Kisarna’da yemyeşil çimenler, karayemişler, uzun incecik bir yağmur.”¹⁴

Bu satırlarda geçen “yemyeşil çimenler”, “uzun incecik bir yağmur”, “karayemiş” yazara memleketini hatırlatan değerlerin başında gelir. Bir anlamda bu kelimeler aracılığıyla, uzak geçmiş, bir ingenin parlamasıyla, yankılanmalarla titreşmekte ve bu yankılanmaların hangi derinliklerde yansıtacağı, nerede söneceği hiç kestirilememektedir.

Nicolai Hartman, bir insan için dayanılması en güç ıstırapın, değersizleşmiş ve büyüğü bozulmuş bir ortamda yaşamak olduğunu söyler.¹⁵ Böyle ortamlarda

¹⁰ Genç, Nihat, *Arkası Karanlık Ağaçlar*, Cadde Yayınları: İstanbul 2005, s.137.

¹¹ Genç, Nihat, *Arkası Karanlık Ağaçlar*, Cadde Yayınları: İstanbul 2005, s.141.

¹² Genç, Nihat, *Arkası Karanlık Ağaçlar*, Cadde Yayınları: İstanbul 2005, s.141.

¹³ Korkmaz, Ramazan, *Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri*, Türksoy Yayıncılık, Ankara 2004, s.135.

¹⁴ Genç, Nihat, *Arkası Karanlık Ağaçlar*, Cadde Yayınları: İstanbul 2005, s.145.

¹⁵ Korkmaz, Ramazan, *Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri*, Türksoy Yayıncılık, Ankara 2004, s.313.

kişi geçmişe ait bir takım kavramları zihninde canlı tutarak, kişinin benliğinin parçalarını yeniden birleştirmeye imkan verir. Nihat Genç'te kimi yazılarında değersizleşmiş ve kendisine sıkıntı veren ortamlarda, Karadeniz'e ait bir takım kelime ve kavramları zihninde canlandırarak bu parçalanmışlığın önünü kesmek ister:

"Şimdi fındıklıkların içi pamuk gibidir. Kemeçenim telleri geriliyor, Haziran bitmek üzere. Üşüyorum. İşte Zigana'dan buz taşıyor kamyonlar.....

Yalan söylemeden büyümeyi başarabilecek miyim? İnsanlar çoğaldıkça, kalabalıklara, kitaplar, düşünceler, olaylar karmaşıklaşınca ne yapacağım? Bir bunu biliyorum şimdilik, benden başka herkes yalan söylüyor.....

Oysa henüz, düşlerimde Boztepe'den limana kanat çırpıyor, köprülerin üstünden uçup, dalgalarla yarışıyordum."¹⁶

Diğer taraftan yazarın eserlerini değerlendirirken, özellikle Trabzon'u ve Karadeniz'i yansıtan bir takım kelimeler üzerinde de durmak gerekir. Bu kelimeler yazara kaynağını memleketinden alan zengin bir imge dünyasının kapılarını da aralarlar. Karadeniz, Boztepe, Karayemiş, Yemyeşil çimenler, mısır tarlaları, fındık bahçeleri, Ganita, Sümela,yazar için çocukluğunu geçirdiği şehrin zihninde kalan görünümleridir ve hafızasında her daim canlıdır.

SONSUZLUĞA AÇILAN PENCERE: DOĞA:

Doğa, özellikle edebiyatta ve sanatta insanoğlunun düşünce ve duygularını dillendirmesinde, farklı olaylar karşısındaki ruh durumunu ifade etmesinde önemli bir araç olarak kullanılmıştır. Diğer taraftan doğanın güzelliği, sonsuzluğu, doğayı meydana getiren unsurlar insanoğlu için sürekli bir merak konusu olmuştur. Bütün bunların dışında insanoğlu, doğayı, dinginliği ve asudeliğiyle, gündelik hayatın dertlerinden ve sıkıntılarından kurtaracak bir kucak ve sığınak olarak da algılamıştır. Bu bağlamda insanoğlu için doğanın koruyucu ve kollayıcı bir gücünün olduğundan söz etmek mümkündür. Doğa bir arınma aracıdır. İçinde yaşadığı dünyaya saf ve masum olarak gelen insanoğlu, akıp giden hayat içerisinde kendisini kirlenmiş olarak hissettiğinde doğaya dönecek ve orada bütün kötülüklerden ve kirlere arınmaya çalışacaktır. Çünkü doğa, onun dünyaya ilk geldiğinde sahip olduğu masumluk ve saflık gibi kavramları henüz kaybetmemiştir. Böylece, "dağları, suları, rüzgarıyla başlangıçta dış dünyaya açılan doğanın kapıları, insan ruhuna hitap etmesiyle doğaya döner."¹⁷ Diğer yandan, Bachelard'ın ifadesiyle: "kırlara açılan kapılar bize, dünyaya sırtı dönük bir özgürlük sunar gibidir."¹⁸

Bu anlamda Nihat Genç'in eserlerinde genelde Karadeniz'in, özelde Trabzon'un tabiat ve tabiat varlıklarının geniş bir yer tuttuğu görülür. Hikayelerinde, yazılarında, ferdi ya da toplumsal hangi konuyu ele alırsa alsın mutlaka tabiata göndermelerde bulunur.

¹⁶ Genç, Nihat, *Dün Korkusu*, Cade Yayınları, İstanbul 2005, s.47-49.

¹⁷ Akyol, Gizem, Cahit Külebi ve Yavuz Bülent Bakiler'in Şiirlerinde Anadolu ve Anadolu İnsanı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir 2005, s.83.

¹⁸ Bachelard, Gaston, *Mekânın Poetikası*, (Çev:Aykut DERMAN). İstanbul: Kesit Yayıncılık, s.37.

Yazarın düşüncesine göre bu şehir kadar hayal kurulan bir başka toprak parçası yoktur. Zaten bu şehirde veya coğrafyada yaşayan insanların bu yüksek enerjiyle hayal kurmaktan başka çareleri de yoktur. Ama bunu sonsuz bollukta yaparlar. Bu yüzden kabına sığmaz bir enerji hayal kurmayla birleşince, Trabzon'un çocukları en uzak ülkelere, en uzak adalara kaçıp giderler.

Bu şehirde henüz keşfedilmemiş başka şeyler de vardır. Bunlardan ilki kendine aşırı güvendir. Bilim, sanat, yönetici hangi alanda olursa olsun coşkuyla kendini kaybetmiş kimi görürseniz o insanın mutlaka Trabzon'lu olduğunu söyler Nihat Genç. Bir başka özelliği "huzur"dan ne anladıklarıdır. Dünyalılar için huzur sakinlik, dinginlik, sabır ve bekleyiştir. Ama Trabzonlu için huzur "coşku"yla eş anlamlıdır. Delilendikçe, kafaları karışıkça, kendilerini kaybettikçe "huzur" bulurlar:

"Bu yüzden horon demek, yüzleri kıpkızıl oluncaya kadar oynamak, tepinmek demektir. Horon, bitmeyen bir ayın gibidir. Etləri / kasları iyice kızdırdıktan sonra bedenlerinden harlı alevler çıkmadıkça oyunu bitirmezler. Bu şehrin yetiştirdiği bilim adamları, din adamları, yazarlar, sanatçılar bu yüzden 'normal' değildir, sakin, oturmuş, dingin hiç olamazlar. Bilimi de dini de sanatı da çıldırmuşçasına yaparlar. Her şeyi kudurmuşçasına yapan bir iştah.

O denli hızlı konuşur o denli hızlı düşünürler ki, sizin bir ömürde sarfettiğiniz cümleleri, onlar, bir günde, hatta, öğle vaktine varmadan dünyayı konuşup, bitirirler. Yani, rüzgârın en çok estiği, yağmurun en çok yağdığı, toprağın en çok kaydığı bu şehirde büyüyen çocuklar, bedenlerine toprağın kattığı zalim bir enerji yüzünden dünyaya ayak uydurmakta zorluk çeker. Dolu dizgin parlamış at gibi yasarlar. Belki de biz Trabzonlular bu yüksek enerjinin kurbanı olarak hayatımız çatışma, çarpışma ve şok ve trajedi ve kavgayla başlar ve biter!"¹⁹

Yukarıdaki satırlardan da anlaşıldığı gibi gerek yazar, gerekse bu coğrafyada yaşayan diğer insanlar dünyayı algımlarken bir anlamda tabiatın ya da coğrafyanın izin verdiği/ şekillendirdiği ölçüde algımlarlar.

Tabiat kimi zaman kır-kent çatışmasını yansıtmak üzere ele almır Nihat Genç'in eserlerinde. Bu bir anlamda doğaya kaçma isteği veya şehrin dışında sınıllanacak bir mekan arama isteğinden de kaynaklanmaktadır. Doğayla ilgili düşüncelerine bakıldığında, yazarın doğanın/tabiatın içinde memleketini, Karadeniz'i bulduğunu, şehrin karşısına tabiatı çıkararak tüm varlığıyla Karadeniz'in yanında olduğunu söylemek mümkündür. Rüzgâr başlıklı yazıdaki rüzgârın fonksiyonu yazarın büyük kent karşısındaki konumunu ifade etmesi açısından önemlidir. Yazar, yüzlerce gecekondu içinde kendisini boğulmuş olarak hisseder. Bu şehirde Karadeniz'deki gibi yağmur ve rüzgâr yoktur. Su bile hareket etmez. Ağaçlar bildiği ağaçlar değildir. Bir pop-art tablosunda cocacola şişesinin yanına civa renkli bir ataçla iliştirilmiş, o kadar çok şey anlatan, sıradan, ürkütücü, o kadar tarifsiz metaların yüzeyinde, çağımızın ötesini gösteren geri renkli objeler gibidir ama ağaç değildir. Diğer yandan rüzgâr, dizginlerini kopararak Pazar yerine dalan rüzgar da değildir. Karadeniz'de olduğu gibi ıtır kokularının narin ve ince

¹⁹ http://www.nihat-genc.com/modules.php?name=Kose_Yazilari&op=viewarticle&artid=19

sarhoşluğuyla oralara bile davet etmez onu. Büyük şehrin içinde tabiata ait nesnelere bu tarzda idrak edilmesi, yazarın bir anlamda Trabzon'a duyduğu hasreti ve özlemi ortaya koymakta ve diğer yandan yaşadığı şehirden kaçarken diğer yandan memleketinin tabiatına sığınma isteğini de beraberinde getirmektedir:

“Sahi! İnandır beni! Sen, erik çiçeklerinin ince tüylü boyunlarında oynayan, koklaşan rüzgar mısın? Sen, dalgalarla ta Sibiry'a'dan memleketimin sahiline binlerce bildircinla kopup gelen ve o büyük maratonu tarihin ilk gününden beri bıkmadan usanmadan yenileyen rüzgar mısın?”²⁰

Büyük Kaptan başlıklı yazısında ise Anadolu'nun kutsal varlığı olarak değerlendirdiği çınar ağaçlarından bahseden yazar, fantastik ağaç türlerinin bu topraklarda tutmadığından söz ederek, kökleri tarihin derinliklerine gömülü olan çınar ağaçlarının, gövdelerini sağanak yağmurlara, fırtınalar, siper ederek ruhlarımıza kutsal bir tarihi ateş dayanıklılığı verdiğiinden söz eder. Aynı yazıda çınar ağaçları, büyük kent ve Karadeniz arasında yapılacak olan bir karşılaştırmanın da sebebi olacaktır. Yazar, Ankara'nın gölgesiz büyüyen bir şehir olduğundan bahsederek, artık sade ve kanaatkar gölgeğin kimsesi kalmadığından yakınır ve sözü hemen Trabzon'a getirir:

“Çocukluğumun Trabzon'un da Atapark'ta dev gibi bir çınarın gölgesinde büyüdüm. Her akşam bir dizi sıralanmış ihtiyarların kaçak tütün sarmaları. Kesik kesik öksürükleri ihtiyarlıktan değil, çok sert tütündendi. Çok sert tütünün ciğerlerindeki infilakı, hayatla ölümcül bir şaka gibiydi, eğlenir dururlardı. Her akşam aynı ihtiyarlar doluşurdu, ama, sanki her gün başka bir şarkı söylerdi bu dev çınar onlara.”²¹

Doğanın bu denli güzel tasvir edilişi aynı zamanda şehirden kaçış ve doğaya sığınma isteğini de tetikler/ beraberinde getirir. Nermi Uygur'un tespitiyle, bu kaçış tavrı, kentleşmenin sıkıştırdığı insanın cenneti doğada aramaya başlamasıdır. Doğa ise kentin henüz uzanmadığı bir yerde, henüz kentleşmemiş yerlerde, yani geleceğin kentleşmiş şimdindedir.(Uygur 1996:131-152) Ancak kaçış yalnız büyük şehirle sınırlı değildir. Gençlik rüyalarının lezzetini çıkardığı büyümlü şehir Trabzon'u da artık tanıyamayan yazar, kalabalık, trafik ve büyük camlı iş yerlerinin karşısında hatıralarının birbiri içine girdiğini ve karıştığını hisseder. Çocukluğunu geçirdiği eski evde kalbi daha fazla şeyler arar: “Çocukken çiziktirdiğim duvar bu, ne arıyorum şimdi bu duvarda didik didik... Yüzüm sapsarı, kurumuş, kederli, karışık bir tütün yaprağına dönüşüyor!

Belki de, memleketinden servet ve para için çıkmayanlar, döndüklerinde, olduğundan çok daha fazla şey arıyor.”²²

Hasım Sahibi Halim Dayı'da Karadeniz insanının ve tabiatının tasvirini yapan yazar, ömrü boyunca ne zaman canı sıkılsa, odasında bunalsa Karadeniz'in heyecanlı ağaçlarını düşünerek sıkıntılarını uzaklaştırmaya çalışacaktır:

²⁰ Genç, Nihat, *Dün Korkusu*, Cade Yayınları, İstanbul 2005, s.127.

²¹ Genç, Nihat, *Memleket Hikayeleri*, Cade Yayınları, İstanbul 2004, s.115-116.

²² Genç, Nihat, *Arkası Karanlık Ağaçlar*, Cade Yayınları: İstanbul 2005, s.137.

“Bin yaprağı da çiçek açmış, ismini cismini hala bilemediğim ulu, iri boy-
nuzlu ağağlar gördüm orada. Ömrüm boyu ne zaman canım sıkılsa, bunalsam
odamda, işte bu her bir yaprağı heyecanlı ağağları düşünürüm. Derin uykulara
yatmışken bile gülen, saman sarısından kestane kabuğuna kadar her an mutlulukla
köpüren, tabiatın en güzel kakülleri, yaprakları delik delik kızılağağlar, kurumuş
siyah yaprakları deniz gibi dibini doldurmuş karaağağlar...”²³

Diğer yandan içinde yaşadığı dünyada pek çok şeyin anlamını yitirdiğini dü-
şünen insanlar için doğa bir sonsuzluk kaynağıdır. Ladin Ormanları başlıklı yazı-
sında:

“Bütün bilgilerimizi toplayıp yeni baştan konuşalım. Dağlar kapkara ve sık
ormanlar, geniş ağağlar, deniz ve dalgalar iri kaya ve iri dağ gölgeleri, bunlara
tabiat denir, insana yücelik, güzellik, derinlik gibi ilahi duygular verir. İnsanlar,
Tanrıya, ötelere, coşkuya, estetiğe, çalışmaya, aşka, buraları görerek, yaşayarak
ulaşır. Ey benim aptal milletim. Coşkuyla didinip çalışan fırtınalı ruhları bu muh-
teşem tabiatın rüzgarları ve güzellikleri yaratır. Bu aşk dolu, coşku dolu sahilleri,
ormanları, ırmakları göstermezsek, insanları yetiştirmeyiz. İnsanlar eğitimi,
tabiatın muhteşem, bu esrarengiz ve kıran kırana heyelerinden, rüzgarlarından,
dalgalarından, bulutlarından alır. Bu beton yığınlarından neyi alacaklar!”²⁴

Ulaşılmaz yüce tepeler ve yağmur ormanlarından bahseden yazar, Maç-
ka’dan Zigana’ya kadar uzanan kapkara ormanların hala bilinmeyenler ve hala el
değmemiş büyüleyici güzellikler taşıdığından söz ederek şunları ekler:

“Mideleri ağlıktan guruldayan Orta Anadolu’yu gördükten sonra insan Kara-
deniz’in bu eşsiz kara tepelerine tapmıyor. Gür ormanlar, gürül gürül sular! İnsanı
içten içe coşturur. Neden tepelerden dökülen bu sular bizi sevindirir. Neden bu
kapkara ormanları görünce, içimizde tarifsiz mutluluklar buluruz. Kalbimiz, ru-
humuz onların içinde bir yerde saklı gibi. .:Ruhlarımızı sürekli uyaran ve ayartan
bu muhteşem tabiat hala topraklarımızın içinde ve hala gürül gürül yaşamakta!
Yağmur tanelerinin her biri ladin ağacının küçücük iğnelerinde bir mücevher, bir
pirlanta taşı gibi parıldar. Ormanın beyaz şarabı gibidir yağmur. Bulutlar, tepeler-
den ge÷iveren lüks kupalı eski zaman arabaları gibi. Ah bu yağmurları bilmezsi-
niz, ne şehvet düşkünüdür onlar. Geceyi birlikte geçirdikleri o kapkara ormanlara
yayılan, hayale sığmaz, göz kamaştırıcı binbir tür sarhoşluk taşırlar! şaşsal hay-
vanlar yaban domuzları ve ayların yağmurun ve rüzgarın gürültüsüyle oraya bu-
raya ka÷ışması, kara ve sürmeli gözlü karacaların çıplak ayakla şakırdayan derele-
rin üstünden atlaya zıplaya koşuşturması, topraklarımızın ve dağlarımızın en güzel
şarkılarıdır! En heyecan vericisi ruhlara! Ve ladinler! Anadolu toprağının en soylu,
en kibar ağağları! Yüce dağ başlarında, bu denli incecik ve upuzun duruşları, bu
denli centilmen ve her rüzgarda kırılışları! Kalem gibi ince ve upuzun boylu bu
ağağlar çok şey öğretir bize! Aklın, inceliğin, zaferi gibidir Ladinler! İnce, uzun,
kibar duruşları, sanat zevkimizi büyüler, çünkü ladinler, sanki orada doğmamışlar,
şehirden, bilmiş, okumuş, bakımlı insanların, dağbaşlarına gidip yerleşmesi gibi,

²³ Genç, Nihat, *Arkası Karanlık Ağağlar*, Cade Yayınları: İstanbul 2005, s.127.

²⁴ <http://www.karakutu.com/News-file-print-sid-994>

burunları havada, dik, ince ve neden yaşamak için en sert rüzgarlarını çağırırlar Karadeniz'den!"²⁵

Tabiat, yazarın verdiği mücadelenin kazanılmasında böylece etkin bir rol üstlenecek ve kurtuluşa, güzelliklere giden yolu açacaktır.: "Memleketim, toprağım benim. Duy sesimi. Bu evladını, kütüphaneler değil, uçurumların büyüttü. Uçurumlardan düşerken, bu evladını, işte bu soylu ağaçların boynundan sarılarak tuttu!"

SONUÇ

Trabzon'da doğan ve ilk gençlik yıllarını burada geçiren Nihat Genç'in eserlerinde ve kişiliğinde Karadeniz ve özellikle Trabzon'a ait mekânların izleri oldukça baskın bir durumdadır. Yazar, kitle kültüründen kaçarak, yaşamına anlam verecek bir yere geri dönmek ve sığınmak istegindedir. Özellikle eserlerinde de vurgu yaptığı şehrin karmaşası ve insani değerleri yok eden kimi özelliklerin vurgulanması onu Karadeniz'e ve Trabzon'a yönlendiren itici bir güçtür. Bir anlamda büyük şehirlerle Karadeniz arasındaki tezat ya da çelişki, onun varlığını memleketinde bulmasına sebep olmuştur.

Yazarın eserlerinde Trabzon ve Karadeniz, doğasıyla, tarihiyle ve bütün yaşama biçimiyle kendisini gösterir. Ancak yazar bir taraftan mekanlar aracılığıyla geçmişi ve bugünü anlamlandırırken, diğer taraftan da içinde yaşadığı toplumun sesini ve yaratıcı gücünü bugüne taşıyarak, gelecekteki yaradışları için gerekli olacak malzemeyi de yine oradan toparlamaktadır.

Abstract

The traces of spaces in Nihat Genç's works and his personality are studied in this work. With all life styles, Karadeniz and Trabzon show themselves. At the end of study, through the spaces where the author has lived, it is put forward that due material are collected from there for the future works.

Key Wods: Nihat Genç, space, Karadeniz, Trabzon

²⁵ <http://www.karakutu.com/News-file-print-sid-994>

KAYNAKLAR

- AKYOL, Gizem (2005). Cahit Külebi ve Yavuz Bülent Bakiler'in Şiirlerinde Anadolu ve Anadolu İnsanı.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi:Balıkesir
- BACHELARD, Gaston (1996). Mekanın Poetikası. (Çev:Aykut DERMAN). İstanbul: Kesit Yayıncılık
- GENÇ, Nihat (2005). Dün Korkusu. Cadde Yayınları: İstanbul
- GENÇ, Nihat (2004). Memleket Hikayeleri. Cadde Yayınları: İstanbul
- GENÇ, Nihat (2005). Arkası karanlık Ağaçlar. Cadde Yayınları: İstanbul
- KANTER, Fatih (2001). Yavuz Bülent Bakiler'in Şiirlerinde Sivas. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 10; 113-120.
- KORKMAZ, Ramazan (2004). Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri. Ankara: Türksoy Yayıncılık
- NARLI, Mehmet (2006).Mekansız Şiir. *Hece Dergisi*. Ankara
- NARLI, Mehmet (2007). Şiir ve Mekan. Ankara:Hece Yayınları
- UYGUR, Nermi (1996). Kentler, Köyler. *Cogito*, 8; 131-152. İstanbul
- <http://www.karakutu.com/News-file-print-sid-994> (Ladin Ormanları)
- http://www.nihat-genc.com/modules.php?name=Kose_Yazilari&op=viewarticle&artid=19 (Galeyana Gel Galeyana)